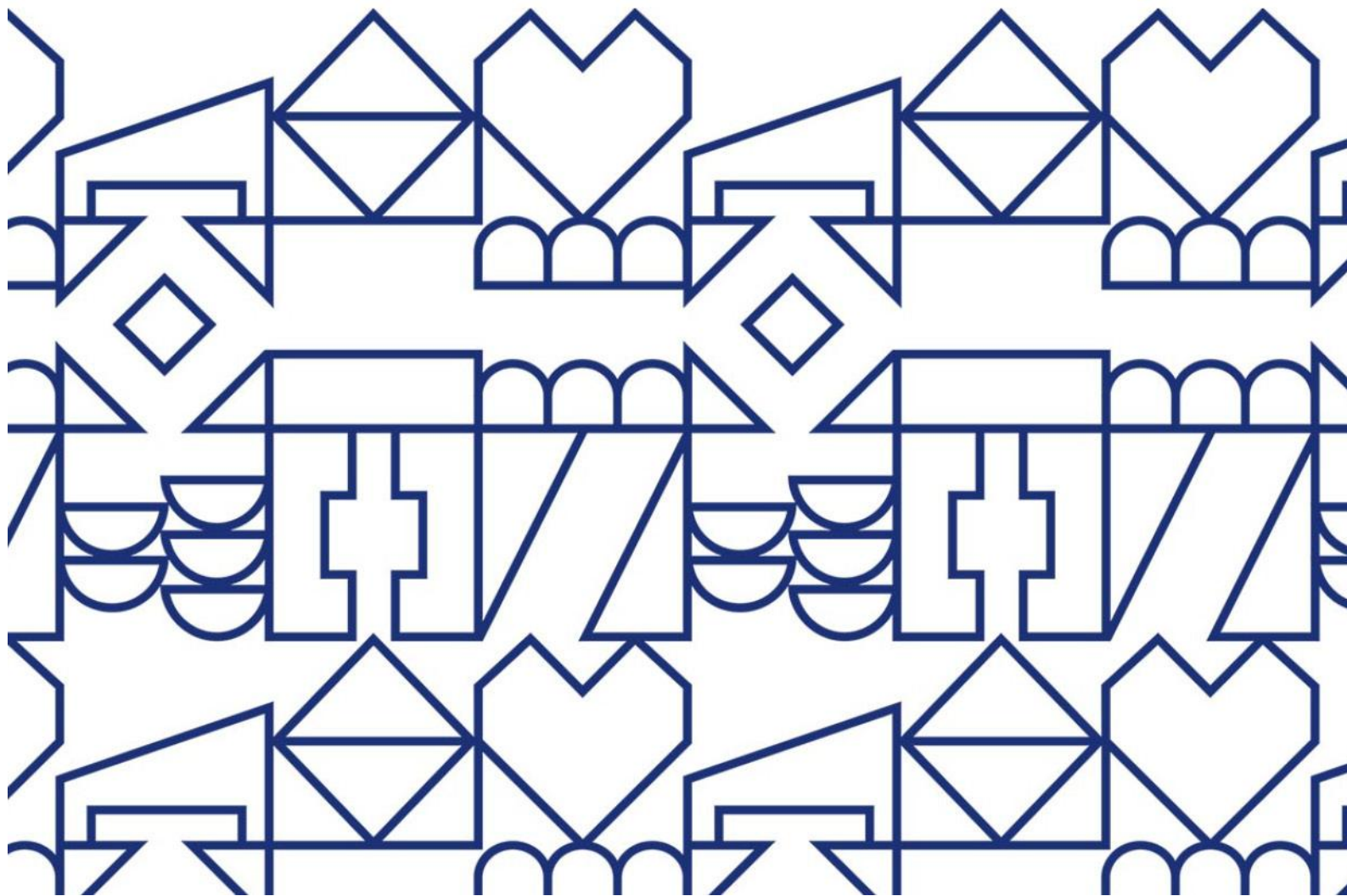

Sisäinen valvonta ja kokonaisvaltainen riskienhallinta Seinäjoen kaupungissa

Voimaantulo 1.7.2019

Kaupunginhallitus 10.6.2019
Kaupunginjohtajan viranhaltijapäätös 17.1.2024, 18.3.2026

SISÄLLYSLUETTELO:

1. JOHDANTO	1
1.1 Hyvä hallinto- ja johtamistapa	1
1.2 Valvontajärjestelmä Seinäjoen kaupungissa	1
2. SISÄINEN VALVONTA	2
2.1 Sisäisen valvonnan määritelmä ja tavoitteet	2
2.2 Sisäisen valvonnan osatekijät ja periaatteet	3
3. KOKONAISVALTAINEN RISKIENHALLINTA	5
3.1 Riskienhallinnan määritelmä ja tavoitteet	5
3.2 Riskienhallinnan periaatteet	6
3.3 Riskien luokittelu Seinäjoen kaupungissa	7
3.4 Seinäjoen kaupungin riskienhallintaprosessi	8
3.4.1 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelman laatiminen	9
3.4.2 Riskien ja mahdollisuuksien arviointi	9
3.4.3 Riskienhallintatoimenpiteiden määrittely	10
3.4.4 Seuranta	11
3.4.5 Raportointi	11
4. TOIMIVALTA JA VASTUUT	11
4.1 Tilivelvollisuus sekä vastuu sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta	11
4.2 Luottamushenkilön valvontavastuu	12
4.3 Johtavan viranhaltijan valvontavastuu	13
4.4 Esihenkilön valvontavastuu	13
4.5 Konserniohjauksen periaatteet	13
5. SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN KOHTEET JA MENETTELYTAVAT	14
5.1 Päätöksenteko	14
5.2 Henkilöstöpalvelut	14
5.3 Taloushallinto	15
5.4 Tietohallinto	16
5.5 Hankinnat	16
5.6 Omaisuuden hallinnointi	17
5.7 Sopimukset ja niiden hallinnointi	17
5.8 Projektitoiminta	17
5.9 Avustukset	18
5.10 Viestintä	18
6. MUUT ERILLISASIAT	19
6.1 Sivutoimet	19
6.2 Ohjeistus ulkopuolisen tarjotessa lahjaa tai lahjaan verrattavaa hyötyä	19
6.3 Toimintaohje väärinkäytösepäilytilanteessa	20
6.4 Esteellisyys	21
6.5 Eettiset ohjeet	21
7. OHJEEN VOIMAANTULO	21

**LIITE 1: Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan itsearviointimalli /
kyselylomake**

LIITE 2: Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelman mallipohja

1. JOHDANTO

Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa ja toiminnan tuloksellisuuden arviointia. Riskienhallinta kuuluu sisäiseen valvontaan, mutta se on mainittu laissa erikseen sen jatkuvasti kasvavan merkityksen vuoksi. Riskienhallinnan tarkoituksena on tunnistaa organisaatioon vaikuttavia potentiaalisia tapahtumia ja pitää riskit riskinottohalukkuuden rajoissa, jotta voidaan olla kohtuullisen varmoja organisaation tavoitteiden toteutumisesta. Riskienhallintaan kuuluu myös sopimushallinnan asianmukainen järjestäminen. Omistajaohjauksella ja sopimuksilla on varmistettava, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat kunnossa myös niissä yhteisöissä, jotka tuottavat kunnan palveluja sopimukseen perustuen.

1.1 Hyvä hallinto- ja johtamistapa

Seinäjoen kaupungin johtaminen perustuu kaupunkistrategiaan, taloussuunnitelmaan, talousarvioon sekä muihin valtuuston päätöksiin. Kaupunkiorganisaation tehtävät ja toimivaltasuhteet määritetään hallintosäännössä. Seinäjoen kaupunkikonsernissa noudatetaan toimintaperiaatteita: hyvä johtaminen, asiakaslähtöinen palvelu, yhteistyö, vastuullisuus ja aloitteellisuus.

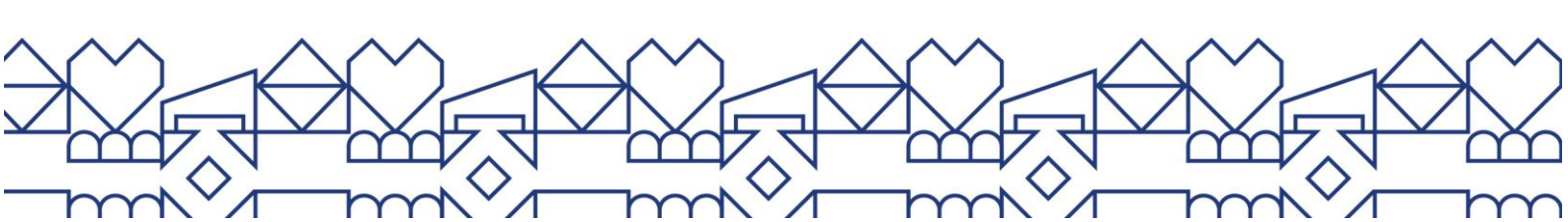
1.2 Valvontajärjestelmä Seinäjoen kaupungissa

Seinäjoen kaupungin hallinnon ja talouden valvonta järjestetään siten, että ulkoinen ja sisäinen valvonta yhdessä muodostavat kattavan valvontajärjestelmän. Ulkoinen valvonta järjestetään toimivasta johdosta riippumattomaksi. Ulkoisesta valvonnasta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja. Sisäinen valvonta on osa johtamista. Kaupunginhallitus vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä.

Yksi valvonnan osa-alue on arviointi/tarkastus, jota suorittaa sisäinen tarkastus. Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi-, varmistus- sekä konsultointitoimintaa, jonka avulla arvioidaan sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan järjestämistä ja tuloksellisuutta.

Seinäjoen kaupungin riskienhallinnan ohjeissa on määritelty riskienhallinnan tavoitteet, periaatteet, vastuut ja riskienhallintaprosessi. Ohjeen avulla varmistetaan ja tuetaan sitä, että riskienhallinta otetaan osaksi ohjaus- ja johtamisjärjestelmää, se kattaa koko toiminnan ja toimintamalli on yhtenäinen läpi koko organisaation.

Riskienhallinnan tilaa ja toimivuutta arvioidaan säännöllisesti ja arvioinnin tulosten perusteella määritellään kehittämiskohteet. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi tehdään vuosittain ja arvioinnin tulokset sekä keskeiset kehittämiskohteet esitetään toimintakertomuksessa.

2. SISÄINEN VALVONTA

2.1 Sisäisen valvonnan määritelmä ja tavoitteet

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perustana ovat lainsäädännön tavoitteet, kaupunkistrategia ja talousarvion tavoitteet. Sisäinen valvonta auttaa organisaatioita saavuttamaan asetetut tavoitteet sekä varmistamaan toiminnan tehokkuus, tuloksellisuus, häiriöttömyys ja jatkuvuus. Johto ja hallitus käyttävät arviointikykyään päivittäin valitessaan, kehittäessään ja käyttöönottaessaan valvontatoimenpiteitä koko organisaatiossa.

Sisäinen valvonta on organisaation hallituksen, johdon ja muun henkilöstön toteuttama prosessi, jonka tarkoituksena on antaa kohtuullinen varmuus niiden tavoitteiden saavuttamisesta, jotka liittyvät toimintoihin, raportointiin ja vaatimustenmukaisuuteen.

Yleisesti tunnetun sisäisen valvonnan määritelmän tarjoaa niin sanottu COSO-malli, jonka mukaan valvonta on organisaation hallituksen, johdon ja muun henkilökunnan toteuttama prosessi, jonka tarkoitus on tuottaa kohtuullinen varmuus siitä, että seuraavat tavoitteet toteutuvat:

- **Toiminnan tavoitteet** liittyvät organisaation toiminnan tehokkuuteen ja tuloksellisuuteen mukaan lukien toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja omaisuuden turvaaminen.
- **Raportoinnin tavoitteet** liittyvät sisäiseen ja ulkoiseen laskentaan sekä toiminnalliseen raportointiin. Tavoitteet liittyvät raportoinnin luotettavuuteen, ajantasaisuuteen, läpinäkyvyyteen tai muiden vaatimusten toteutumiseen.
- **Vaatimustenmukaisuuden tavoitteet** liittyvät organisaatiota koskevien lakien ja määräysten noudattamiseen.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulee kattaa kaikki Seinäjoen kaupungin toiminnot - sekä oma toiminta, että toiminta, josta Seinäjoen kaupunki vastaa lainsäädännön, omistuksen, sopimusten, ohjaus- ja valvontavastuun tai muiden velvoitteiden nojalla.

2.2 Sisäisen valvonnan osatekijät ja periaatteet

Sisäinen valvonta koostuu viidestä toisiinsa linkittyvästä osatekijästä sekä 17 periaatteesta, jotka kuvaavat jokaiseen osatekijään liittyvät peruskäsitteet. Organisaation sisäinen valvonta on tuloksellista kun näitä kaikkia periaatteita sovelletaan. Tuloksellinen valvonta tuottaa kohtuullisen varmuuden organisaation tavoitteiden saavuttamisesta. Tuloksellinen sisäinen valvonta saattaa organisaation tavoitteiden saavuttamista uhkaavat riskit hyväksyttävälle tasolle. Kaikki periaatteet soveltuvat niin toiminnan, raportoinnin kuin vaatimustenmukaisuudenkin tavoitteisiin.

Ohjausympäristö

Ohjausympäristö on joukko standardeja, prosesseja ja rakenteita, jotka muodostavat sisäisen valvonnan perustan koko organisaatiossa. Ohjausympäristön periaatteet ovat:

- Organisaatio osoittaa sitoutumisensa rehellisyyteen, oikeudenmukaisuuteen ja eettisiin arvoihin.
- Hallitus osoittaa toiminnallaan olevansa riippumaton toimivasta johdosta, ja se valvoo sisäisen valvonnan kehittymistä ja toimivuutta.
- Toimiva johto järjestää hallituksen valvomana sellaiset rakenteet, raportointisuhteet sekä tarkoituksenmukaiset toimivaltuudet ja vastuut, jotka tukevat tavoitteiden saavuttamista.
- Organisaatio osoittaa sitoutumisensa tavoitteiden mukaisen, ammattitaitoisen henkilöstön palkkaamiseen, kehittämiseen ja säilyttämiseen.
- Organisaatio huolehtii siitä, että henkilöstö toteuttaa sisäisen valvonnan vastuitaan tavoitteiden saavuttamiseksi.

Riskien arviointi

Riski määritellään mahdolliseksi tapahtumaksi, joka vaikuttaa haitallisesti tavoitteiden saavuttamiseen. Riskiarviointi on dynaaminen ja jatkuva prosessi, jossa tunnistetaan ja arvioidaan tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavia riskejä. Tavoitteiden saavuttamista uhkaavat riskit arvioidaan suhteessa määriteltyyn riskinsietokykyyn.

Riskienarvioinnin edellytyksenä on tavoitteiden asettaminen ja niiden vieminen organisaation eri tasoille. Johto asettaa selkeät tavoitteet toiminnalle, raportoinnille ja vaatimustenmukaisuudelle voidakseen tunnistaa ja arvioida riskejä suhteessa näihin tavoitteisiin. Riskien arviointi edellyttää myös, että johto ottaa huomioon ulkoisen toimintaympäristön ja sisäisen toimintamallin mahdollisten muutosten vaikutukset sisäisen valvonnan tuloksellisuuteen. Riskien arvioinnin periaatteet ovat:

- Organisaatio määrittelee tavoitteensa riittävän selkeästi, jotta tavoitteisiin liittyvät riskit voidaan tunnistaa ja arvioida.
- Organisaatio tunnistaa tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä riskejä kaikilla organisaatiotasolla ja analysoi niitä, jotta riskien hallintakeinoista voidaan päättää.
- Organisaatio ottaa huomioon väärinkäytösten mahdollisuuden arvioidessaan tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä riskejä.

- Organisaatio tunnistaa ja arvioi muutoksia, jotka voivat vaikuttaa olennaisesti sisäiseen valvontaan.

Valvontatoimenpiteet

Valvontatoimenpiteet ovat poliitikoissa ja ohjeissa määriteltyjä toimia, joilla varmistetaan, että johdon määräykset tavoitteiden saavuttamista uhkaavien riskien hallitsemiseksi toteutetaan. Valvontatoimenpiteitä toteutetaan organisaation kaikilla tasoilla, toimintaprosessien eri vaiheissa ja järjestelmäympäristöissä. Ne voivat olla luonteeltaan ennaltaehkäiseviä tai tunnistavia. Ne voivat rakentua erilaisista automaattisista ja manuaalisista valvontatoimenpiteistä. Valvontatoimenpiteiden periaatteet ovat:

- Organisaatio valitsee ja kehittää valvontatoimenpiteitä, jotka auttavat hallitsemaan tavoitteiden saavuttamista uhkaavia riskejä ja saattamaan ne hyväksyttävälle tasolle.
- Organisaatio valitsee ja kehittää yleisiä tieto- ja muihin teknologioihin kohdistuvia valvontatoimenpiteitä, jotka tukevat tavoitteiden saavuttamista.
- Organisaatio toteuttaa valvontatoimenpiteitä periaattein, jotka määrittelevät odotukset sekä menettelytavat, joilla periaatteet pannaan toimeen.

Tieto ja viestintä

Tieto ja viestintä ovat välttämättömiä sille, että tavoitteiden saavuttamista tukevat organisaation sisäisen valvonnan vastuut toteutuvat. Viestinnän avulla ylin johto mm. osoittaa henkilöstölle valvontavastuiden tärkeyden. Tiedon ja viestinnän periaatteet ovat:

- Organisaatio hankkii tai tuottaa ja käyttää olennaista ja laadukasta tietoa tukeakseen sisäisen valvonnan toimivuutta.
- Organisaatio viestii sisäisesti tietoa, mukaan lukien sisäisen valvonnan tavoitteet ja vastuut, joka on välttämätöntä sisäisen valvonnan toimivuuden tukemiseksi.
- Organisaatio viestii ulkoisten sidosryhmien kanssa asioista, jotka vaikuttavat sisäisen valvonnan toimivuuteen.

Seurantatoimenpiteet

Jatkuvia tai erillisiä arviointeja tai niiden yhdistelmiä käytetään varmistamaan kunkin viiden sisäisen valvonnan osatekijän olemassaolo ja toimivuus. Jatkuvat arvioinnit sisältyvät toimintaprosesseihin organisaation eri tasoilla ja tuottavat ajantasaista tietoa. Havaitut poikkeamat viestitään tarkoituksenmukaisella tavalla johdolle ja hallitukselle. Seurantatoimenpiteiden periaatteet ovat:

- Organisaatio valitsee, kehittää ja tekee jatkuvia ja/tai erillisiä arviointeja varmentakseen sisäisen valvonnan osa-alueiden olemassaolon ja toimivuuden.
- Organisaatio arvioi sisäistä valvontaa ajantasaisesti ja viestii siinä ilmenneistä puutteista ja/tai toimimattomuudesta osapuolille, jotka ovat vastuussa korjaavien toimenpiteiden toteuttamisesta sekä tarvittaessa ylimmälle johdolle ja hallitukselle.

Sisäisen valvonnan selonteko Seinäjoen kaupungissa

Tulosaluejohtajat laativat vuosittain toimintakertomuksessa esitettävän sisäisen valvonnan selonteon tueksi itsearvioinnin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kyselylomakkeella (liite 1). Valvontavastuussa olevat esihenkilöt voivat käyttää liitteen 1 kyselylomaketta tukena testatessaan sisäisen valvonnan toimivuutta omalla vastualueellaan.

3. KOKONAISVALTAINEN RISKIENHALLINTA

3.1 Riskienhallinnan määritelmä ja tavoitteet

Organisaation riskienhallintaa toteuttavat hallitus, johto ja muu henkilökunta. Riskienhallinta on prosessi, jota sovelletaan strategian laadinnassa ja koko organisaatiossa. Riskienhallinnan tarkoituksena on tunnistaa organisaatioon vaikuttavia potentiaalisia tapahtumia ja pitää riskit riskinottohalukkuuden rajoissa, jotta voidaan olla kohtuullisen varmoja organisaation tavoitteiden toteutumisesta.

Riskillä tarkoitetaan uhkia ja mahdollisuuksia, jotka vaikuttavat tavoitteiden saavuttamiseen. Riski voi kohdistua esimerkiksi kuntalaisten hyvinvointiin, kaupungin elinvoimaisuuteen, toiminnan palvelukykyyn ja tuloksellisuuteen, taloudelliseen asemaan, henkilöstöön, omaisuuteen, imagoon, eri sidosryhmiin tai ympäristöön.

Merkittävät riskit on tunnistettava, arvioitava ja luokiteltava sekä hallittava. **Riskienhallinnassa huomio tulee kiinnittää erityisesti riskienhallintaan - mitä tunnistettujen riskien hallitsemiseksi tehdään.** Riskienhallinnan tavoitteena on myös tunnistaa ennakoivasti olennaisia kehityskohteita, mikä johtaa tietoisempaan päätöksentekoon ja parempaan varautumiseen.

Määritelmän mukaisesti:

- riskienhallinta on koko organisaation kattava jatkuva prosessi
- riskienhallintaa toteutetaan organisaation kaikilla tasoilla
- riskienhallintaa sovelletaan strategian laadinnassa
- riskienhallinnan tarkoituksena on tunnistaa potentiaalisia tapahtumia, jotka toteutuessaan vaikuttavat organisaatioon, ja hallita riskiä organisaation riskinottohalukkuuden mukaisesti
- riskienhallinnan avulla johto ja hallitus voivat saavuttaa kohtuullisen varmuuden organisaation tavoitteiden toteutumisesta
- riskienhallinta on kehitetty toteuttamaan tavoitteita

Riskienhallinnan tarkoitus on arvon luominen ja säilyttäminen. Se parantaa suorituskkyä ja tukee tavoitteiden saavuttamista.

Riskienhallinnalla pyritään toteuttamaan seuraavat tavoitteet:

- Strategiset tavoitteet
- Operatiiviset tavoitteet
- Raportoinnin luotettavuus
- Lakien ja ohjeiden noudattaminen
- Voimavarojen turvaaminen

3.2 Riskienhallinnan periaatteet

Riskienhallinnan periaatteet kuvaavat vaikuttavan ja tehokkaan riskienhallinnan ominaisuuksia sekä esittävät sen tavoitteen ja tarkoituksen. Periaatteet ovat riskienhallinnan perusta ja ne on otettu huomioon määriteltäessä Seinäjoen kaupungin riskienhallinnan prosessi. Periaatteet perustuvat ISO 31000 standardiin.

- **Organisaation johtamisjärjestelmään sisällytetty** - Riskienhallinta on olennainen osa kaikkia organisaation toimintoja.
- **Jäsennelty ja kattava** - Jäsennelty ja kattava riskienhallinnan toimintamalli tekee tuloksista yhdenmukaisempia ja vertailukelpoisempia.
- **Räätälöity** - Riskienhallinnan puitteet ja prosessi sovitetaan organisaation tavoitteisiin liittyvään ulkoiseen ja sisäiseen toimintaympäristöön sopiviksi.
- **Sidosryhmät mukaan ottava** - Sidosryhmien ottaminen sopivalla tavalla ja oikeaan aikaan mukaan riskienhallintaan mahdollistaa sidosryhmien tietämyksen, näkemysten ja havaintojen huomioon ottamisen. Näin lisätään tietoisuutta riskienhallinnasta ja varmistetaan parhaimpaan saatavilla olevaan tietoon perustuva riskienhallinta.
- **Dynaaminen** - Riskejä voi ilmaantua ja ne voivat muuttua tai hävitä organisaation sisäisen ja ulkoisen toimintaympäristön muuttuessa. Riskienhallinnan avulla ennakoidaan, havaitaan ja varmistetaan muutokset ja tapahtumat sekä reagoidaan niihin sopivalla tavalla ja oikeaan aikaan.
- **Paras saatavilla oleva tieto** - Riskienhallinnan lähtötiedot perustuvat historiatietoihin ja nykyisiin tietoihin sekä tulevaisuutta koskeviin odotuksiin. Riskienhallinnassa otetaan myös huomioon tällaisiin tietoihin ja odotuksiin liittyvät rajoitukset ja epävarmuudet. Tietojen olisi oltava oikea-aikaisia, selkeitä ja olennaisten sidosryhmien saatavilla.
- **Inhimilliset ja kulttuuriset tekijät** - Ihmisten käyttäytyminen ja kulttuuri vaikuttavat merkittävästi kaikkiin riskienhallinnan näkökohtiin kaikilla tasoilla.
- **Jatkuva kehittäminen** - Riskienhallintaa kehitetään jatkuvasti oppimisen ja kokemusten myötä.

Seinäjoen kaupungissa riskienhallinta on yhdistetty toimintaan sekä sisällytetty hallintotapaan ja päätöksentekoon seuraavien puitteiden mukaisesti:

Johtajuus ja sitoutuminen

Seinäjoen kaupunginhallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kaupunginhallitus hyväksyy Seinäjoen kaupungin sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan ohjeet ja menettelytavat.

Kaupunginhallitus vastaa riskienhallinnan järjestämisestä siten, että kaupungin toiminnan olennaiset riskit tunnistetaan ja kuvataan, riskin toteutumisen vaikutukset, toteutumisen todennäköisyys ja mahdollisuudet hallita riskiä arvioidaan. Tavoitteita asetettaessa tulee varmistaa, että riskit otetaan asianmukaisesti huomioon. Toimialat varmistavat osaltaan, että riskienhallinta sisällytetään kaikkiin toimintoihin ja nimeävät riskienhallintaprosessista toimialallaan vastaavat ja riskienhallintaan valtuutetut tahot.

Johtamisjärjestelmään sisällyttäminen

Riskejä hallitaan Seinäjoen kaupungin jokaisella tulosalueella ja jokaisella on vastuu riskienhallinnasta. Riskienhallinta on osa Seinäjoen kaupungin hallintotapaa, johtajuutta, strategiaa, tavoitteita ja toimintoja eikä niistä erillinen.

Suunnittelu

Vuosittain laadittavaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelmaan sisältyy mm. organisaation ja sen toimintaympäristön ymmärtäminen sekä yksilöity riskienhallinnan vastuuhenkilöt ja resurssit. Riskienhallintaprosessi ja sen tulokset dokumentoidaan ja raportoidaan tarkoituksenmukaisella tavalla.

Toteuttaminen

Riskienhallintaprosessi on osa kaikkia toimintoja ja päätöksentekoa. Riskienhallintaprosessi varmistaa, että muutokset toimintaympäristössä pystytään ottamaan huomioon mahdollisuuksien mukaan jo ennakoiden. Riskienhallinnasta päätettäessä johto ottaa kantaa siihen, miten suuria riskejä ollaan valmiita ottamaan ja miten suuria menetyksiä organisaatio pystyy kestämään.

Arviointi

Riskienhallinnan vaikuttavuutta arvioidaan vuosittain. Tulosaluejohtajat laativat vuosittain toimintakertomuksessa esitettävän sisäisen valvonnan selonteon tueksi itsearviointin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kyselylomakkeella. Arvioinnissa määritellään, soveltuuko Seinäjoen kaupungin riskienhallintaprosessi edelleen organisaation tavoitteiden tukemiseen.

Kehittäminen

Riskienhallinnan tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta seurataan jatkuvasti, jotta tunnistetaan olennaiset puutteet ja kehittämismahdollisuudet.

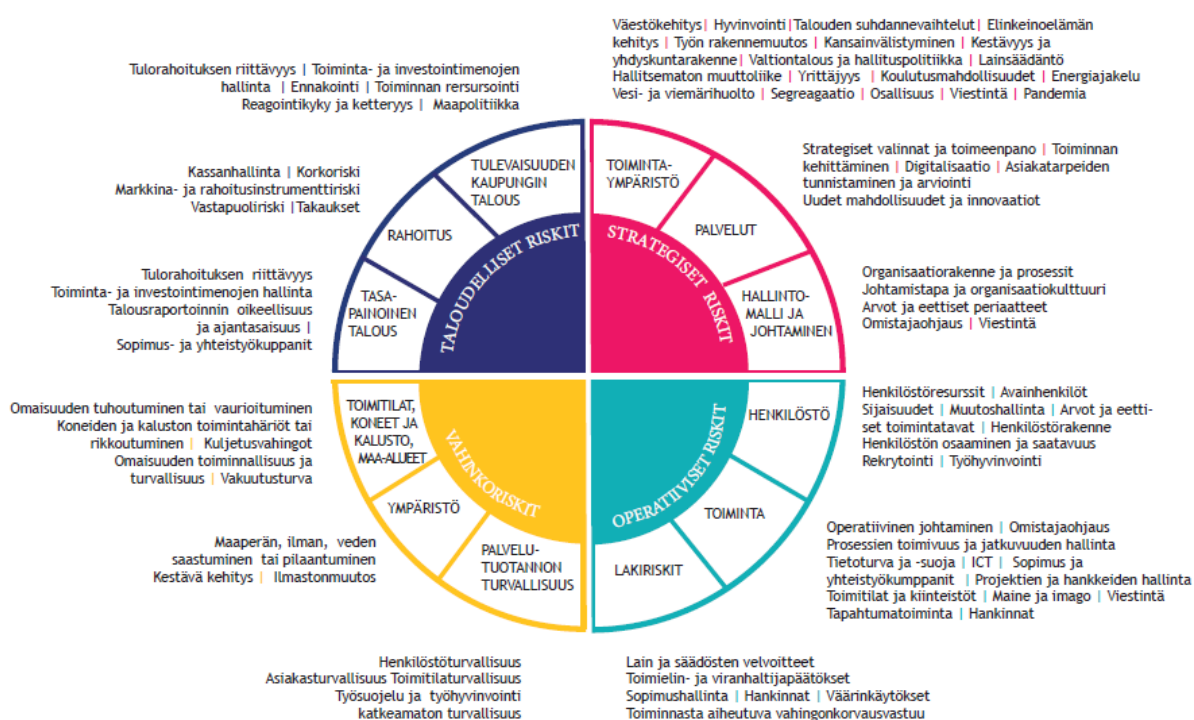
3.3 Riskien luokittelu Seinäjoen kaupungissa

Seinäjoen kaupungissa riskit luokitellaan strategisiin, operatiivisiin, taloudellisiin ja vahinkoriskeihin. Strategiset riskit liittyvät pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamiseen, menestystekijöihin sekä niihin liittyviin sisäisiin tai ulkoisiin epävarmuustekijöihin. Operatiiviset riskit liittyvät päivittäiseen toimintaan, prosesseihin ja järjestelmiin.

Taloudelliset riskit liittyvät taloudelliseen suoriutumiseen (menojen hallintaan ja tulo-rahoituksen riittävyyteen) sekä investointeihin ja rahoitukseen, myös tulevaisuuden talouden ennakkointiin liittyviin riskeihin. Vahinkoriskit liittyvät lähinnä omaisuuteen kohdistuviin riskeihin. Riskit liittyvät sekä kaupunkikonsernin sisäiseen toimintaan että toimintaympäristöstä tuleviin ulkoisiin riskeihin. Monet kaupunkikonsernin riskeistä ovat sellaisia, joita ei pystytä hallitsemaan vain yksittäisen toimialan tai tytäryhtiön hallintakeinoilla.

Kuvassa 1 on esitetty Seinäjoen kaupungin riskiavaruus. Riskiavaruuteen on kerätty kaupungin olennaisia toimintoja ja asiakokonaisuuksia sekä toimintaympäristön tuomia vaikutuksia. Riskiavaruus toimii tukena riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisessa. Näin varmistetaan, että riskien tunnistamisessa huomioidaan toimintaympäristö ja keskeiset riskialueet.

KUVA 1: Seinäjoen kaupungin riskiavaruus

3.4 Seinäjoen kaupungin riskienhallintaprosessi

Seinäjoen kaupungissa riskienhallintaprosessi on olennainen osa johtamista ja päätöksentekoa. Riskienhallinta sisältyy Seinäjoen kaupungin toimintatapoihin ja prosesseihin.

KUVA 2: Seinäjoen kaupungin riskienhallintaprosessi

3.4.1 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelman laatiminen

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma laaditaan toimialakohtaisesti. Mallipohja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelmalle on liitteessä 2. Suunnitelmassa tulee huomioida mm. toimintamalli, ulkoinen ja sisäinen toimintaympäristö ja riskikriteerien määrittelemine. Ohjausta sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelman laatimiseen saa tarvittaessa tarkastustoimelta. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma laaditaan taloussuunnitelmakaudelle.

3.4.2 Riskien ja mahdollisuuksien arviointi

Riskien ja mahdollisuuksien arviointi on kokonaisvaltainen prosessi, joka kattaa riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisen, riskianalyysin sekä riskien ja mahdollisuuksien merkityksen arvioinnin. Riskien ja mahdollisuuksien arviointi suoritetaan järjestelmällisesti hyödyntäen parasta saatavilla olevaa tietoa.

Riskien ja mahdollisuuksien tunnistaminen

Riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisen tarkoitus on löytää, havaita ja kuvata **riskit ja mahdollisuudet, jotka voivat auttaa organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa tai estää organisaatiota saavuttamasta tavoitteitaan**. Riskit ja mahdollisuudet on tunnistettava riippumatta siitä, ovatko niiden lähteet Seinäjoen kaupungin hallinnassa. On syytä ottaa huomioon, että tunnistamattomat riskit eivät sisälly riskianalyysiin eikä tunnistamattomille riskeille tulla siten määrittelemään hallintatoimenpiteitä prosessin myöhemmässä vaiheessa. Riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisessa on hyvä käyttää apuna Seinäjoen kaupungille laadittua riskiavaruutta, jonne on kerätty kaupungin toiminnan kannalta olennaisia asiakokonaisuuksia. Riskiavaruus on kuvattu sivulla 8.

Riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisessa on otettava huomioon mm. uhkat ja mahdollisuudet, haavoittuvuudet ja voimavarat, toimintaympäristön muutokset sekä riskin ja mahdollisuuden toteutumisen seuraukset ja niiden vaikutus tavoitteisiin.

Riskianalyysi

Riskianalyysissä analysoidaan tarkemmin tunnistettuja riskejä (riskin luonne ja ominaisuudet, riskitaso) sekä arvioidaan tunnistettujen riskien potentiaaliset vaikutukset, todennäköisyydet ja nykyisten hallintakeinojen vaikuttavuutta. Riskianalyysin yhteydessä tunnistetaan myös asiaan liittyvät mahdollisuudet.

Riskianalyysi on lähtökohta riskin todennäköisyyden ja vaikuttavuuden arvioinnille. Riskianalyysin perusteella suoritetaan arvio siitä, tarvitseeko riskejä käsitellä ja millä keinoin.

Riskien ja mahdollisuuksien merkityksen arviointi

Riskien merkitysten arviointi perustuu riskianalyysin tuloksiin. Riskien merkityksen arvioinnissa määritellään tarvitaanko lisätoimenpiteitä. Toimenpiteet jaotellaan:

- päätetään olla tekemättä toimenpiteitä
- päätetään ylläpitää nykyisiä hallintakeinoja
- päätetään tarkastella riskien käsittelyn vaihtoehtoja
- päätetään suorittaa lisäanalyysijä
- päätetään harkita tavoitteita uudelleen

Päätöksissä olisi otettava huomioon seuraukset organisaatiolle ja sidosryhmille sekä otettava huomioon toimintaympäristö.

3.4.3 Riskienhallintatoimenpiteiden määrittely

Riskien käsittelyssä määritellään, vastuutetaan ja toteutetaan riskienhallintatoimenpiteet. Riskien käsittelyn perusteissa otetaan huomioon mm. taloudelliset seikat sekä kaupunkia koskevat velvoitteet ja sitoumukset. Riskienhallintatoimenpiteet valitaan tavoitteiden, suunnitelmissa esitettyjen riskikriteereiden ja resurssien mukaan.

Riskienhallintatoimenpiteitä ovat yksi tai useampi seuraavista:

- riskin torjuminen päättämällä olla aloittamatta tai jatkamatta riskin aiheuttavaa toimintaa
- riskin ottaminen tai lisääminen jonkin mahdollisuuden hyödyntämisen takia
- riskin lähteen poistaminen
- todennäköisyyden muuttaminen
- seurausten muuttaminen
- riskin jakaminen (esim. sopimuksella tai vakuutuksella)
- riskin säilyttäminen tietoisesti

Mikäli riskienhallintatoimenpiteitä ei ole tai ne eivät ole riittäviä, riski dokumentoidaan ja otetaan säännöllisen arvioinnin kohteeksi.

Riskienhallintatoimenpiteiden jälkeen jäljelle jäävä riski dokumentoidaan ja raportoidaan sekä tarvittaessa käsitellään uudelleen.

3.4.4 Seuranta

Riskienhallintaprosessin ja sen tulosten säännöllinen seuranta on oltava suunniteltu osa riskienhallintaprosessia. Seurantaan liittyvät vastuut on määriteltävä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelmassa. Seurantaan kuuluu suunnittelu, tiedon kerääminen ja analysoiminen, tulosten kirjaaminen ja palautteen antaminen.

Riskienhallintatoimenpiteiden vaikutusten seurannan ja riittävyyden arvioinnin avulla:

- voidaan varmistaa riskienhallintaprosessin suunnittelun, toteutuksen ja tulosten laatu ja vaikuttavuus sekä prosessin tehokkuus,
- opitaan riskeistä ja voidaan toteuttaa prosessin jatkuvaa kehittämistä,
- voidaan analysoida tapahtumia, onnistumisia ja epäonnistumisia ja
- havaitaan riskin muuttuminen, mikä voi edellyttää riskin käsittelyn uudelleentarkastelua.

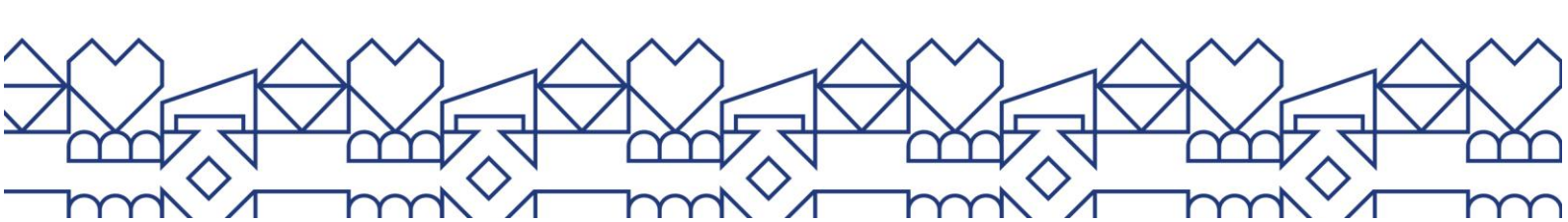
3.4.5 Raportointi

Raportoinnin tarkoitus on auttaa ymmärtämään riskejä, päätöksenteon perusteita ja perusteita vaadittaville toimenpiteille. Riskienhallintaprosessi ja sen tulokset olisi dokumentoitava ja raportoitava tarkoituksenmukaisella tavalla. Raportointi parantaa sidosryhmien kanssa käytävän vuoropuhelun laatua ja tukee ylintä johtoa ja kaupunginhallitusta vastuidensa täyttämässä. Toimialat raportoivat hallintosäännössä määritellyille lautakunnille siten, että konsernipalvelut raportoi kaupunginhallitukselle. Kaupunki- ja kaupunkikonsernitason raportointi tapahtuu kaupunginhallitukselle.

4. TOIMIVALTA JA VASTUUT

4.1 Tilivelvollisuus sekä vastuu sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta

Kuntalain 125 §:n mukaan tilintarkastuskertomuksessa on esitettävä, onko tilinpäätös hyväksyttävä ja voidaanko toimielimen jäsenelle ja asianomaisen toimielimen

tehtäväalueen johtavalle viranhaltijalle (tilivelvollinen) myöntää vastuuvapaus. Hyväksyessään tilinpäätöksen valtuusto päättää vastuuvapaudesta tilivelvollisille. Kuntalain mukaan tilivelvollisia ovat:

- kunnan toimielimen jäsenet sekä
- asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavat viranhaltijat.

Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että:

- viranhaltijan toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi,
- viranhaltijaan voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja
- viranhaltijalle voidaan myöntää vastuuvapaus.

Luottamushenkilöiden osalta valtuutetut eivät ole tilivelvollisia, mutta kunnan muiden toimielinten jäsenet ovat sisältäen kunnanhallitus, lautakunnat, valiokunnat, johtokunnat ja niiden jaostot sekä toimikunnat.

Kuntalain mukaan tilivelvollisina viranhaltijoina pidetään asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavia viranhaltijoita. Tilivelvollisten luettelon hyväksyminen kuuluu valtuustolle. Viime kädessä harkintavalta siitä, ketkä ovat tilivelvollisia, voidaan katsoa olevan tilintarkastuskertomuksen antavalla tilintarkastajalla.

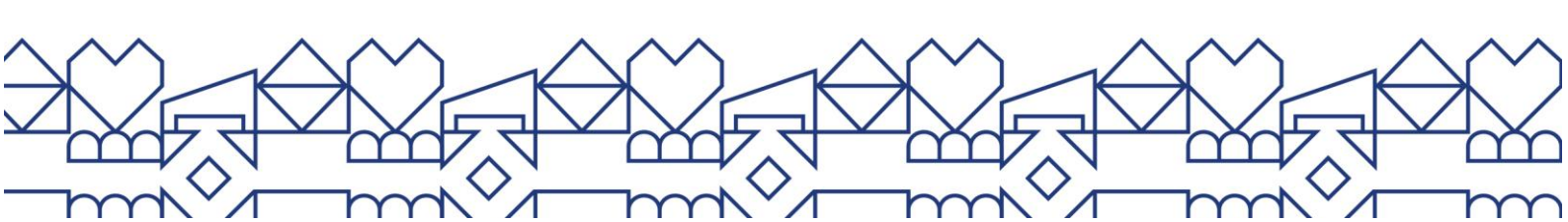
Tilivelvollisuus ei tuo viranhaltijalle mitään sellaista vastuuta, joka ei kuulu hänelle jo asemansa perusteella toimiessaan esihenkilönä, laskujen hyväksyjänä tai määrärahojen käytöstä päättävänä viranhaltijana. Tilivelvollisuuden puuttuminen ei vapauta esihenkilöä valvontavastuusta eikä estä kohdistamasta vahingonkorvausvastuuta tai rikosseuraamusta myös muuhun henkilöön kuin tilivelvolliseen.

Jokaisen luottamushenkilön, johtavan viranhaltijan ja esihenkilön tulee johtaa näyttämällä hyvää esimerkkiä. Heidän tulee suunnitella ja toteuttaa johtamisensa toimintaprosesseissa valvontatoimenpiteet, joilla edistetään tavoitteiden saavuttamista sekä ennaltaehkäistään resurssien tuhlaamista ja väärinkäytöksiä. Johto ja esihenkilöt ovat vastuussa siitä, että heidän alaisessaan toiminnassa noudatetaan lakia sekä Seinäjoen kaupungin sääntöjä ja ohjeita. Havaittaessa puutteita tai virheitä, tulee niihin puuttua tarkoituksenmukaisella tavalla. Johto ja esihenkilöt ovat vastuussa toiminnan jatkuvasta parantamisesta toimintaympäristön muutosten keskellä.

4.2 Luottamushenkilön valvontavastuu

Kuntalain 14 §:n mukaan valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Seinäjoen kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet on määritelty hallintosäännön luvussa 10.

Kuntalain 39 §:n mukaan kunnanhallitus huolehtii kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Seinäjoen kaupungin hallintosäännön 78 §:n mukaan kaupunginhallituksen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ovat:

- hyväksyä sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet ja menettelytavat,
- valvoa, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeenpannaan ohjeistuksen mukaisesti ja tuloksellisesti,
- antaa toimintakertomuksessa tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä sekä selvityksen konsernivalvonnasta ja merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä,
- vastata sisäisen valvonnan järjestämisestä ja yhteensovittamisesta siten, että kaupungin toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus varmistetaan,
- hyväksyä sisäisen tarkastuksen suunnitelman, johon perustuen arvioidaan riskienhallinta-, valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuutta,
- vastata riskienhallinnan järjestämisestä siten, että kaupungin toiminnan olennaiset riskit tunnistetaan ja kuvataan, riskin toteutumisen vaikutukset, toteutumisen todennäköisyys ja mahdollisuudet hallita riskiä arvioidaan.

Lautakunta ja johtokunta vastaavat toimialallaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä raportoivat kaupunginhallitukselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

4.3 Johtavan viranhaltijan valvontavastuu

Kaupunginjohtaja, liikelaitoksen johtaja, sekä toimialojen ja tulosalueiden johtavat viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta toimialallaan ja tulosalueellaan, ohjeistavat alaisiaan toimintayksiköitä sekä raportoivat kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

4.4 Esihenkilön valvontavastuu

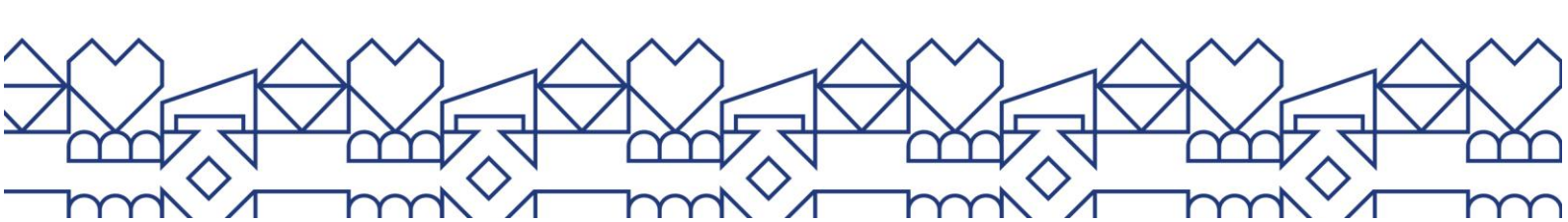
Tulosityksiköiden esihenkilöt vastaavat yksikön riskien tunnistamisesta, arvioinnista, riskienhallinnan toimenpiteiden toteutuksesta ja toimivuudesta sekä raportoivat kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Esihenkilöllä on valvontavelvollisuus yksikön toiminnoista ja velvollisuus huolehtia siitä, että yksikön kaikki toiminnot ovat kaupungin sisäisen valvonnan piirissä asianmukaisesti. Esihenkilön on ryhdyttävä toimenpiteisiin välittömästi havaitessaan toimintaa, joka on tehotonta, epätarkoituksenmukaista tai lain, sääntöjen, ohjeiden tai päätösten vastaista. Esihenkilön on käytävä Seinäjoen kaupungin henkilöstöohjeiden mukaiset keskustelut alaistensa kanssa sekä valvottava alaistensa sivutoimi-ilmoitusten ja sivutoimilupien ajantasaisuutta.

Henkilöstön velvollisuutena on toimia hyväksytyjen tavoitteiden ja ohjeiden mukaisesti, ylläpitää ja kehittää ammatillista osaamistaan sekä raportoida havaitsemistaan riskeistä ja epäkohdista esihenkilölleen.

4.5 Konserniohjauksen periaatteet

Konsernijohto vastaa konserniyhteisöjen ohjauksesta sekä yhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen ja tuloksellisuuden valvonnasta. Yhteisön hallituksen on

huolehdittava siitä, että yhtiön toimintaan liittyvät riskit tunnistetaan, arvioidaan ja niitä seurataan ja että riskienhallinnan periaatteet on määritelty. Kokonaisvastuu yhtiön riskienhallinnasta kuuluu yhteisön hallitukselle.

5. SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN KOHTEET JA MENETTELYTAVAT

5.1 Päätöksenteko

Päätöksentekoa ohjaavat lainsäädäntö, Seinäjoen kaupungin hallintosääntö ja toimintasäännöt. Päätöksentekoprosessin muodostavat asian vireille tulo, asian valmistelu, päätöksenteko, päätöksestä tiedottaminen, päätöksen täytäntöönpano sekä täytäntöönpanon valvonta. Asiat päätetään toimielimen kokouksessa viranhaltijan esittelystä (pohjaehdotus). Jos keskustelun aikana ei ole tehty pohjaehdotuksesta poikkeavia kannatettuja ehdotuksia, puheenjohtaja toteaa pohjaehdotuksen toimielimen päätökseksi. Äänestykseen otetaan pohjaehdotus ja kannatetut pohjaehdotuksesta poikkeavat ehdotukset.

Ennen asian käsittelyn aloittamista esteellisen henkilön on ilmoitettava esteellisyydestään ja esteellisyyden aiheuttamasta perusteesta sekä vetäydyttävä asian käsittelystä ja poistuttava kokouksesta. Esteellisyydellä tarkoitetaan henkilön sellaista suhdetta asiaan tai asianosaisiin, joka vaarantaa hänen puolueettomuutensa yksittäisen asian käsittelyssä.

Otto-oikeuden käyttämisestä ja sen rajoituksista säädetään kuntalain 92 §:ssä ja Seinäjoen kaupungin hallintosäännön luvussa 5. Otto-oikeus on ylemmän viranomaisen keino valvoa alemman viranomaisen päätöksenteon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Ylemmän toimielimen on seurattava alemman toimielimen ja alaistensa viranhaltijoiden päätöksentekoa ja esihenkilön on seurattava alaistensa päätöksentekoa. Ylemmän toimielimen on tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin otto-oikeuden käyttämiseksi.

5.2 Henkilöstöpalvelut

Kaupunginhallituksella on yleistoimivalta henkilöstöasioissa, mikäli laissa tai hallintosäännössä ei ole säädetty tai määrätty muuta. Kaupunginhallitus päättää viran perustamisesta ja lakkauttamisesta ja kaupunginhallituksen henkilöstöjaosto päättää virkanimikkeen muuttamisesta, jollei näistä ole toisin määrätty. Kunnallisessa yleisessä virka- ja työehtosopimuksessa (KVTES) on määritelty sekä viranhaltijoiden että työntekijöiden palvelussuhteen ehdot.

Johtaminen ja esihenkilötyö muodostavat perustan henkilöstöasioiden riskienhallinnalle. Esihenkilön on tiedostettava oma roolinsa ja tunnettava hänelle työnantajan edustajana kuuluvat velvollisuudet. Esihenkilön velvollisuutena on käydä kehityskeskustelu johdettaviensa kanssa suosituksen mukaan kerran vuodessa. Seinäjoen kaupungin työyksiköt on ohjeistettu laatimaan omiin havaintoihinsa ja tarpeisiinsa perustuvat työyksikkökohtaiset työhyvinvointisuunnitelmat. Työhyvinvointia ylläpitävän toiminnan yleisenä tavoitteena on tekijälleen mielekäs työ, terveellinen ja turvallinen työympäristö, hyvin toimiva työyhteisö, työhön liittyvien sairauksien ehkäisy sekä henkilöstön työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen.

Seinäjoen kaupungilla on käytössä varhaisen tuen malli, jonka tavoitteena on edistää henkilöstön työhyvinvointia siten, että ongelmiin reagoidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa käyttäen ratkaisukeskeistä toimintatapaa. Erityistä huomiota kiinnitetään työntekijöiden toimintakyvyssä tapahtuneiden muutosten asianmukaiseen huomioimiseen, puheeksi ottamiseen, avoimeen keskusteluun ja myönteisten ratkaisujen löytymiseen. Lisäksi Seinäjoen kaupunki tekee jatkuvaa yhteistyötä työterveyshuollon kanssa. Yhteistyössä seurataan toimintasuunnitelman toteutumista ja prosessien toimivuutta.

Johtamista, henkilöstön osaamista, ammattitaitoa sekä työyhteisön hyvinvointia ja työn turvallisuutta arvioidaan muun muassa henkilöstökyselyin ja asiakaspalauttein sekä työturvallisuusjärjestelmästä saatavien raporttien avulla. Työsuojelun yhteistoimintaorganisaatio avustaa ja toimii asiantuntijana työsuojeluasioissa. Henkilöstöasioiden raportointi toteutetaan kokonaisuudessaan vuosittain laadittavassa henkilöstökertomuksessa.

Henkilöstöhallinnon erilliset ohjeet on koottu Aaltonettiin kohtaan ”meillä töissä”.

5.3 Taloushallinto

Kirjanpitovelvollisuuteen, kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan kuntalain lisäksi kirjanpitolakia. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain ja kuntalain soveltamisesta. Lisäksi kirjanpidossa ja tilinpäätöksen laadinnassa on sovellettava kirjanpitoasetusta, muuta talouden hoitoon vaikuttavaa erityislainsäädäntöä, hyvää kirjanpitoa, Seinäjoen kaupungin hallintosääntöä sekä taloushallinnon täydentäviä ohjeita. Kirjanpidon tileistä ja niiden käytöstä annetaan ohjeet Seinäjoen kaupungin tilikartassa.

Talousarvio- ja suunnitelma on keskeinen toimintaa ohjaava suunnitteluasiakirja. Kaupunkistrategia, jossa päätetään toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista, ohjaa talousarvion ja -suunnitelman laatimista. Talousarviossa ja -suunnitelmassa osoitetaan riittävät voimavarat asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi sekä se, miten toiminta ja investoinnit rahoitetaan. Käyttötalousovosassa valtuusto asettaa toimielin- ja tehtäväkohtaisesti toiminnalliset tavoitteet. Investointiosa osoittaa hankekohtaiset määrärahat ja tuloarviot. Rahoitusosassa osoitetaan, miten talousarvio vaikuttaa maksuvalmiuteen, kuinka paljon tarvitaan tulorahoituksen lisäksi pääomarahoitusta investointeihin ja lainanlyhennyksiin sekä miten rahoitustarve katetaan. Talousarvion laadinnan yhteydessä tehtävän riskien arvioinnin avulla kartoitetaan talousarviossa asetettavia tavoitteita uhkaavat riskit ja niihin sisältyvät mahdollisuudet. Lautakunnat seuraavat talousarvion toteutumista vähintään joka toinen kuukausi. Kaupunginhallitukselle raportoidaan koko kaupungin talouden toteutumisesta neljännesvuosittain ja kaupunginvaltuustolle puolivuositain.

Taloushallinnon riskienhallinnan osalta on erityisen tärkeää, että taloushallinnon prosesseissa (kirjanpito, myyntilaskutus, perintä, ostolaskutus, maksuliikenne, palkanlaskenta, rahoitus) noudatetaan asiaa sääteleviä lakeja ja ohjeita ja henkilöstöllä on riittävä ammattitaito. Taloushallinnon prosesseihin sisältyvät kontrollit ja täsmätykset tulee suorittaa ohjeiden mukaisesti.

Taloushallinto on laatinut ohjeet myyntilaskutukseen, saatavien perintään ja viivästysseuraamuksiin sekä oppaan ostolaskujen käsittelyyn. Taloushallinto laatii ohjeet vuosittain talousarvion ja -suunnitelman laadintaan sekä tilinpäätöksen laadintaan. Ohjeet löytyvät Aaltonetistä.

5.4 Tietohallinto

Tietohallinto tuottaa toimialaansa kuuluvia kehittämis-, suunnittelu- ja tuotantopalveluja kaupunkikonsernille ja sen sidosryhmille.

Riskienhallintatoimintojen tavoitteena on turvata tietohallinnon toimialaan liittyvä toiminta ja sen avulla varmistaa kaupunkiorganisaation tehokkaan palvelutuotannon edellytykset tietojärjestelmien ja -tekniikan hyödyntämisellä. Riskienhallintaprosessiin osallistuvat tietojärjestelmän omistaja, tietohallinto ja muut tietohallinnon määrittämät tahot, kuten tietojärjestelmän toimittaja, eri osa-alueittain. Riskienhallinta toteutetaan osana normaalia jatkuvaa tietojärjestelmäkehitystä. Vaikutukseltaan laajemmat muutokset nykyisiin järjestelmiin käsittelee tapauskohtaisesti tietohallintojohtajan määräämä muutoksenhallintatyöryhmä. Ryhmä vastaa myös muutoksenhallintaan liittyvän dokumentaation kehittämisestä ja ajantasaisuudesta.

Tietohallinnon määrittelemällä ohjeistuksella toteutetaan ja varmennetaan kaupunkiorganisaation tietoturvan noudattaminen. Lisäksi tietohallinnon yhteistyössä toimialojen ja tietosuojatyöryhmän kanssa valmistelemalla ohjeistuksella toteutetaan ja varmennetaan sisäistä valvontaa, toiminnan laatua, tietosuojan toteutumista, riskienhallintaa ja lakisääteisten velvollisuuksien noudattamista.

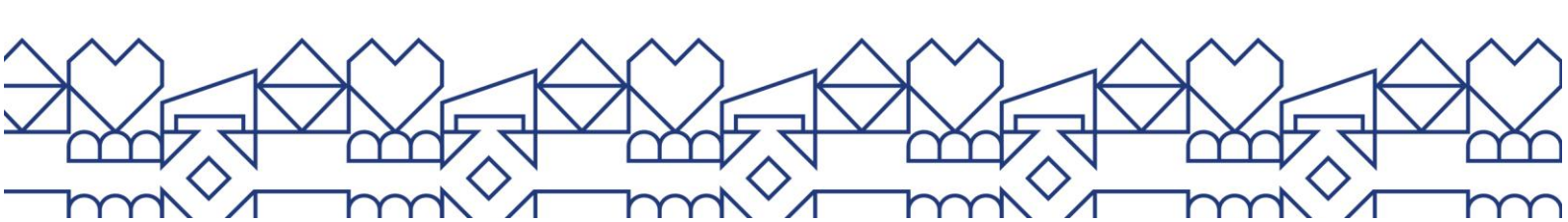
Tietohallinto on laatinut erilliset ohjeistukset sähköpostin käsittelysäännöistä, päätelaite- / pilviohjeistuksista, toimintaprosessista tietoturvapoikkeamissa sekä tietoteknisestä tietoturvaohjeistuksesta. Tietohallinnon ja tietosuojatyöryhmän toimesta on laadittu mm. tietoturvapoliittikka, tietosuojapolitiikka, henkilötietojen käsittelyperiaatteet, sekä vaikutustenarvioinnin toteutusperiaatteet ja ohjeistus.

Seinäjoen kaupungin tietosuojatyöryhmä hyväksyy tietoturvastandardit sekä tietoturvaohjeet ja niiden muutokset. Tietosuoja- ja tietoturvapoliittikat hyväksyy kaupunginhallitus. Tietosuojatyöryhmä suunnittelee myös tietoturvan toteutumisen valvontaa ja seuranta. Seinäjoen kaupungilla on tietosuojavastaava, jonka vastuulla on muun muassa tietosuoja-asioiden neuvonta ja opastus, tietosuojasääntöjen noudattamisen seuranta, tietosuojakoulutuksen suunnittelu, organisointi ja toteuttaminen sekä yhteyshenkilönä toimiminen rekisteröidyille.

5.5 Hankinnat

Hankinta- ja varastopalvelujen tulosityksiköiden tehtävänä on tuottaa logistiikkapalveluja kaupunkikonsernille ja sen sidosryhmille, kuten mm. Seinäjoen Seudun hankintarenkaalle. Hankintapalveluissa on käytössä keskitetty hankintajärjestelmä, joka kattaa tavara- ja palveluhankinnat. Hankinnat toteutetaan kilpailuttamalla avoimesti tavara- ja palveluhankinnat. Varastopalvelut hallinnoi kaupungin varastopalveluita.

Julkisia hankintoja koskevat säännökset ovat julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016, hankintalaki), minkä lisäksi hankinnoissa noudatetaan myös muita lainsäädännössä annettuja julkisiin hankintoihin ja hankintatoimeen liittyviä säännöksiä ja määräyksiä. Hankintapalveluita koskevat myös erilliset ohjeistukset, kuten Seinäjoen kaupungin hankintasääntö ja hankintaohje.

5.6 Omaisuuden hallinnointi

Toimialat ovat velvollisia huolehtimaan siitä, että kaupungin omistama ja kaupungin hoidossa oleva omaisuus pidetään kunnossa ja että sitä käytetään taloudellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Omaisuuteen kohdistuvia riskejä on arvioitava säännöllisesti riskiarviointien yhteydessä. Rakennuskohteiden rahoitus päätetään vuosittaisten budjettikäsittelyjen yhteydessä. Seinäjoen kaupungin hallintosäännön mukaan kaupunkiympäristölautakunta vastaa Seinäjoen kaupungin maa- ja rakennusomaisuudesta. Saman hallintosäännön mukaan lautakunta on voinut delegoida tehtäviä ja toimivaltaa alaisilleen viranhaltijoille. Toimintasäännöllä on tarkemmin määrätty tästä delegoinnista.

Seinäjoen kaupungin vakuutukset kilpailutetaan muutaman vuoden välein. Samassa yhteydessä arvioidaan laajemmin riskitasoa sekä kaupungin riskinkantokykyä. Kaupunginhallitus on hyväksynyt vakuutusten kilpailuttamisen periaatteet sekä kilpailutuksen jälkeen eri vakuutuslajeille hyväksytyt vakuutusyhtiöt / -yhtiön. Toiminnan ja omaisuuden riskiarviointi on jatkuvaa toimintaa ja tarvittaessa vakuutuksiin tehdään tarvittavat laajennukset tai muutokset.

5.7 Sopimukset ja niiden hallinnointi

Kaupunginhallitus on hyväksynyt 13.12.2021 sopimushallintaohjeen, joka on valtuuston 14.12.2020 hyväksymän sopimusohjauksen toiminnallistamisohje. Sopimushallintaohje sisältää kuvauksen sopimusprosessin eri vaiheista sekä sopimuksen vähimmäisehdoista. Sopimukseen liittyvästä toimivallasta määrätään Seinäjoen kaupungin hallintosäännössä sekä toimintasäännöissä.

Kaupunginhallitus vastaa sopimusten hallinnan ja sopimusvalvonnan järjestämisestä, antaa tarkemmat ohjeet sopimushallinnasta sekä määrää sopimusten vastuuhenkilöt toimialallaan. Lautakuntien toimialalla sopimusten vastuuhenkilöinä toimivat tulosaluejohtajat, ellei lautakunta toisin päättä. Sopimuksen laatiminen edellyttää yleensä joko viranhaltija- tai toimielinpäätöksen tekemistä.

Suurin osa sopimuksista liittyy hankintapäätöksiin, jolloin sopimusten hyväksyminen on osa hankintaprosessia. Seinäjoen kaupungilla on käytössä sopimus pohja ja sopimusehtoina käytetään julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja.

Sopimukset säilytetään asianhallintajärjestelmä Laarissa. Laarissa tulee nimetä sopimuksen valvontavastuusta vastaava taho, myös sopimuksen seuranta päivät on suositeltavaa määritellä etukäteen Laariin.

5.8 Projektitoiminta

Sisäisen valvonnan näkökulmasta keskeistä hanke- ja projektitoiminnassa on kokonaisuuden hallinnan ja ohjauksen kehittäminen sekä sitä kautta projektien tuloksellisuuden parantaminen. Projektitoiminnan sisäisen valvonnan keinoja ovat esimerkiksi organisaation projektiosaamisen kehittämisen tukeminen, ohjeiden ja menettelytapojen noudattamisen seuranta sekä hyvän projektihallinnan varmistaminen.

Projektin kirjanpito tulee järjestää siten, että projektin tuloja ja menoja voidaan seurata omana kokonaisuutena johtamisessa ja valvonnassa vaadittavalla tarkkuudella. Projektista vastaavan viranhaltijan tehtävänä on valvoa projektin etenemistä sekä

huolehtia projektia koskevien tilitysten ja raporttien toimittamisesta projektin rahoituspäätöksen edellyttämällä tavalla.

Seinäjoen kaupungilla on kaupunginhallituksen vuonna 2020 hyväksymä hanketoiminnan ohje: Periaatteet ulkopuolisesti rahoitettujen hankkeiden suunnitteluun, hakuun ja toteutukseen. Ohjeessa on esitetty keskeiset periaatteet hankkeiden suunnitteluun, hakemiseen, toteutukseen ja taloushallintoon. Hankkeiden toteutuksessa tulee noudattaa kyseistä ohjetta.

5.9 Avustukset

Avustusrahat budjetoidaan yleishallinnon tulosalueelle vuosittain kaupunginhallituksen asettaman avustustoimikunnan esityksen pohjalta. Seinäjoen kaupungin hallintosäännön mukaan hyvinvointilautakunta päättää niiden toiminta-avustusten jaosta, jotka kaupungin talousarviossa on varattu paikallisen kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoiminnan tukemiseen. Elinvoimalautakunta toteuttaa ja rahoittaa (talousarvion aluekehitysrahoitus) kaupungin elinvoimaisuutta vahvistavaa kaupunkikehittämistä ja hanketoimintaa.

5.10 Viestintä

Viestintä on osa jokaisen Seinäjoen kaupungin työntekijän työtä. Seinäjoen kaupunki on viestinnässä avoin, selkeä, tasapuolinen ja proaktiivinen. Jokainen yksikkö ja toimiala vastaavat omien verkkosivujensa ja intra-sivujensa päivittämisestä. Ulkoisen viestinnän tavoitteena on helpottaa asukkaiden arkea, kertoa kaupungin mahdollisuuksista ja palveluista sekä vahvistaa Seinäjoki-brändiä. Sisäisen viestinnän tavoitteena on tarjota henkilöstölle tietoa työskentelyn tueksi ja antaa tietoa ajankohtaisista asioista. Viestinnän keinoja ovat muun muassa verkkosivut, sosiaalisen median kanavat, lehdistötiedotteet ja -tilaisuudet, esitteet sekä asukastilaisuudet ja työpajat, verkkosivujen palautetoiminto sekä tapaamiset. Tiedotteet julkaistaan kaupungin verkkosivuilla, some-kanavissa ja lähetetään tiedotusvälineisiin. Kaikki tiedotteet julkaistaan samanaikaisesti kaikille medioille.

Kaupunginjohtaja, hallintojohtaja, henkilöstöjohtaja, rahoitusjohtaja sekä toimialajohtajat ovat kaupungin virallisia puhemiehiä. He antavat lausuntoja kaupungin toimintaan ja kehitykseen liittyvissä asioissa. Muut johtavat viranhaltijat toimivat kaupungin puhemiehinä omiin toimialueisiinsa liittyvissä asioissa. Viestintäyksiköllä on kokonaisvastuu mediasuhteiden hoitamisesta ja viestinnän linjausten noudattamisesta. Viestintäyksikkö neuvoo ja auttaa muita yksiköitä viestintään liittyvissä asioissa.

Seinäjoen kaupungille on määritelty viestinnän linjaukset, jotka päivitetään vuosittain. Lisäksi Seinäjoen kaupungille on määritelty viestintä- ja markkinointistrategia, kriisiviestinnän ohjeet, graafinen ohjeisto, verkkosivujen ja intranetin sisällöntuotannon ohje, kirjoitusohje sisällöntuottajille ja sosiaalisen median ohje.

6. MUUT ERILLISASIAIT

6.1 Sivutoimet

Lain kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta mukaan viranhaltija ei saa ottaa vastaan eikä pitää sellaista sivutointa, joka edellyttää työajan käyttämistä sivutoimeen kuuluvien tehtävien suorittamiseen, ellei työnantaja hakemuksesta myönnä siihen lupaa. Viranhaltijan sivutoimiin liittyvien rajoitusten tarkoituksena on osaltaan turvata hyvän hallinnon toteutumista.

Henkilöstöjaosto ratkaisee kaupunkiin virka- ja työsopimussuhteessa olevan työntekijän ja viranhaltijan oikeuden sivutoimen pitämiseen. Seinäjoen kaupunki ei hanki ostopalveluna omilta viranhaltijoiltaan ja toimenhaltijoiltaan em. palveluita. Tarkemmat ohjeistukset sivutoimiluvista ja -ilmoituksista on esitetty Seinäjoen kaupungin henkilöstöhallinnon käsikirjassa kappaleessa 9 sivutoimilupa ja -ilmoitus.

6.2 Ohjeistus ulkopuolisen tarjotessa lahjaa tai lahjaan verrattavaa hyötyä

Kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 17 §:n ja rikoslain 40 luvun 12 §:n säännösten mukaan viranhaltija, julkista luottamustehtävää hoitava henkilö tai julkisyhteisön työntekijä ei saa vaatia, ottaa vastaan tai hyväksyä lahjaa tai muuta etua, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka on omiaan vaikuttamaan hänen toimintaansa palvelussuhteessa.

Lahjuksen ottamisen rankaiseminen edellyttää lähtökohtaisesti sitä, että etuuden saajalla on tietty yhteys etuuden antajaa koskeviin tehtyihin tai tuleviin päätöksiin. Viranhaltija voi vaikuttaa asioiden käsittelyyn päätöksentekijänä tai asian valmistelijana tai esittelijänä. Luottamushenkilö saattaa puolestaan pystyä vaikuttamaan asiaan paitsi päätöksentekijänä toimielimessä, myös esimerkiksi kunnan neuvottelijana asian valmistelussa.

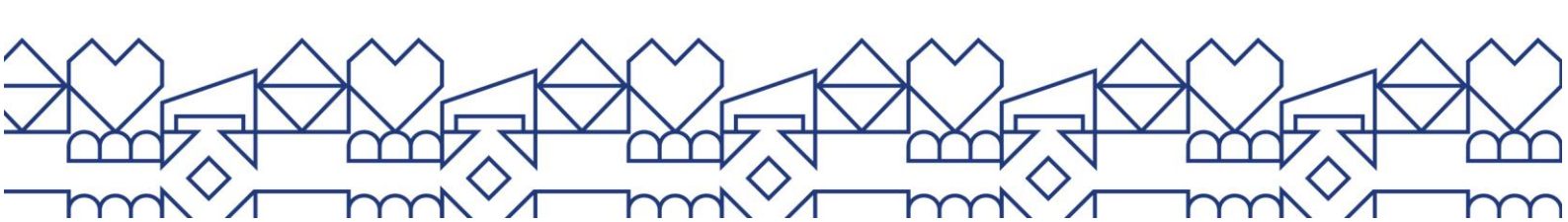
Lahjuksen ottamisesta ja lahjuksen antamisesta elinkeinotoiminnassa säädetään rikoslain 30 luvussa, mikä koskee myös esimerkiksi kunnan omistaman osakeyhtiön palveluksessa olevia, kunnallisen osakeyhtiön hallituksen jäseniä sekä toimitusjohtajaa.

Lahjuksen määritelmässä rikoslaki lähtee siitä, että onko kyseessä oikeudeton etu. Lahjan arvo vaikuttaa sen oikeudettomuuteen, mutta myös se, onko lahjalla pyritty vaikuttamaan vastaanottajaan. Sellainenkin lahja, jolla ei ole suurta rahallista arvoa, voi olla oikeudeton, jos sillä on pyritty vaikuttamaan vastaanottajaan. Lahjusrikkomuksen tunnusmerkistön täyttymiseen riittää, että menettely voi heikentää luottamusta viranomaistoimintaa kohtaan.

Vieraanvaraisuuden tarjoamisen tilanteissa tulisi jokaisen kysyä itseltään seuraavat oikeuskanslerin kehottamat kysymykset:

- Miksi minulle tarjotaan tällainen etuus?
- Millaisista motiiveista otan etuuden vastaan?
- Miltä asia näyttäisi julkisuudessa?

Seinäjoen kaupungin henkilöstöön kuuluva ja luottamushenkilö eivät saa vaatia, hyväksyä tai vastaanottaa lahjaa tai muuta etuutta, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan

taikka joka on omiaan vaikuttamaan hänen toimintaansa palvelussuhteessa. Kielletyn etuuden rahallista arvoa ei ole määritelty. Lahjasta tai muusta etuudesta on aina oikeus ja mahdollisuus kieltäytyä.

Virkamatkojen pääsääntönä on, että kunta maksaa kunnan henkilöstön ja luottamushenkilöiden virkamatkat. Virkamatka perustuu kaupungin viranomaisen antamaan määräykseen ja matkamääräyksen antaja arvioi, onko matka tarpeellinen ja kenen virkatehtäviin matkan tekeminen kuuluu.

6.3 Toimintaohje väärinkäytösepäilytilanteessa

Väärinkäytöstä ovat kaikki laittomat toimet kuten petos, salailu tai luottamuksen rikkominen silloinkin, kun niihin ei liity väkivaltaa tai voimankeinoilla uhkaamista. Henkilöt ja organisaatiot syyllistyvät väärinkäytökseen saadakseen rahaa, omaisuutta tai palveluja, välttääkseen maksuja tai palvelujen menetystä tai varmistaakseen henkilökohtaisia tai liiketoiminnallisia etuja. Tunnusmerkkejä väärinkäytöksestä ovat esimerkiksi:

- päätösvaltaa on käytetty ohi ohjeistuksen tai delegoidun toimivallan,
- käskyvaltaa alaisiin on käytetty väärin,
- epäillään, että on erehdytetty henkilöä ja tästä epäillään aiheutuneet kaupungille vahinkoa,
- asiakirjat ovat vääriä tai niitä epäillään väärennetyiksi,
- omaisuutta on hävitetty tai sen epäillään hävinneen.

Seinäjoen kaupungissa ei sallita minkäänlaisia väärinkäytöksiä. Johdon velvollisuutena on toteuttaa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä puuttua havaittuihin väärinkäytöksiin.

Seinäjoen kaupungilla on käytössä ilmoituskanava, jonne kaupungin työntekijöiden on mahdollista tehdä ilmoitus yleisen edun vastaisesta toiminnasta. Käytännössä ilmoituskanavaan on tarkoitus ilmoittaa epäilyistä tai tiedossa olevasta vakavasta väärinkäytöksestä. Väärinkäytös on tahallista toimintaa, jolla tavoitellaan henkilökohtaista etua. Väärinkäytöksiksi tulkitaan niin laittomat toimet kuin kaupungin arvojen ja ohjeiden vastainen toiminta. Ilmoituskanava ei sovellu yleiseksi palautuskanavaksi tai työyhteisöön liittyvien asioiden käsittelyyn. Henkilöstöasiat tulee käsitellä henkilöstöhallinnon prosessien ja ohjeiden mukaisesti. Ilmoituskanavan järjestämisen tärkein tavoite on ennaltaehkäistä väärinkäytöksiä ja edesauttaa rikkomusten selvittämistä.

Työntekijän tai viranhaltijan tehdessä asiallisen ilmoituksen kaupungin viralliseen ilmoituskanavaan ja ilmoittajan uskoessa ilmoittamiensa tietojen paikkansapitävyyteen, suojellaan ilmoittajaa työnantajan mahdollisilta vastatoimilta. Ilmoittajan henkilöllisyys suojataan ilmoituksen käsittelyn aikana sekä arkistointivaiheessa. Ilmoituksen voi kuitenkin tehdä myös nimettömästi. Ilmoitusten käsittelijöiksi on nimetty tarkastuspäällikkö, controller ja hallintopäällikkö / tietosuojavastaava. Ilmoitukset käsitellään suojatusti, riippumattomasti, ammattitaitoisesti ja hienovaraisesti.

Linkki väärinkäytösilmoitukseen, ohjevideo ja Seinäjoen kaupungin ilmoituskanavaohje löytyvät Aaltonetistä.

6.4 Esteellisyys

Esteellisyysäännöksillä pyritään turvaamaan asioiden käsittelyn puolueettomuutta ja luottamusta päätöksenteon moitteettomuuteen. Mikäli henkilöllä on sellainen suhde viranomaisessa käsiteltävään asiaan tai asianosaisiin, että se vaarantaa hänen puolueettomuutensa, hän on esteellinen eli jäävi. Kunnan luottamushenkilöiden, viranhaltijoiden ja työntekijöiden esteellisyydestä asian valmisteluun ja päätöksentekoon säädetään kuntalain 97 §:ssä ja hallintolain 27-30 §:ssä. Muiden kunnan luottamushenkilöiden, tilintarkastajan, viranhaltijoiden ja työntekijöiden esteellisyyssperusteet on määritelty hallintolain 28 §:ssä.

Esteellinen henkilö ei saa osallistua asian käsittelyyn koskien kaikkia asian käsittelyvaiheita valmistelun alusta täytäntöönpanoon asti. Kuntalaissa ja hallintolaissa korostetaan henkilön itsensä ensisijaista vastuuta siitä, että ei osallistu esteellisenä asian käsittelyyn.

6.5 Eettiset ohjeet

Eettiselle toiminnalle kunnassa lainsäädäntö muodostaa raamit. Eettisillä ohjeilla tuodaan esiin kunnallishallinnon perusarvot sekä niistä johdetut kunnallisen päätöksenteon periaatteet. Eettisten periaatteiden lisäksi kunnan henkilöstön ja luottamushenkilöiden toimintaa ohjaavat muun muassa virkamiesetiikka, eri ammattiryhmien etiikka, hyvän hallinnon periaatteet, Kuntaliiton laatimat ohjeet sekä kuntastrategioissa mainitut arvot ja periaatteet.

Seinäjoen kaupungin arvot ovat tahto, rohkeus ja vastuullisuus, jotka ohjaavat toimintaamme, valintojamme ja päätöksentekoamme kaupunkikonsernin toimintaperiaatteiden kanssa. Eettiset ohjeemme perustuvat edellä mainittuihin sekä lakeihin ja asetuksiin määrittäen tapaamme toimia luottamushenkilönä, johtajana, viranhaltijana ja työntekijänä.

Tahto on yrittäjämäistä asennetta, halua tehdä ja onnistua yhdessä.

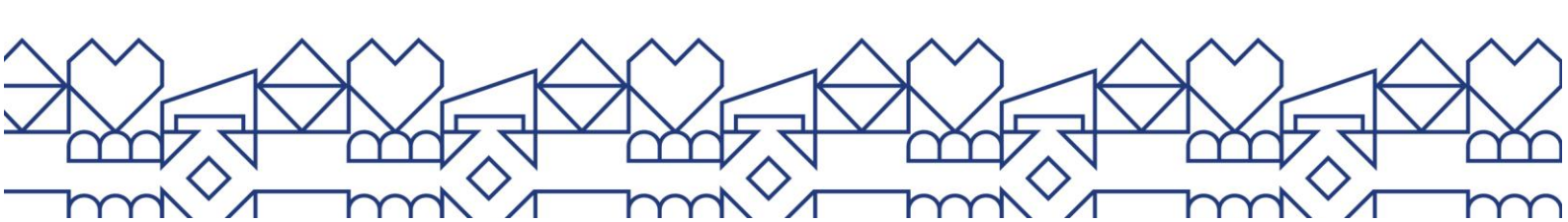
Rohkeus on edelläkävijyyttä, kykyä uudistua ja kasvaa.

Vastuullisuus on vastuuta kaupungin asukkaista ja yrityksistä, turvallisuudesta, taloudesta ja kestävästä kehityksestä. Inhimillisuus, oikeudenmukaisuus ja samanarvoisuus ovat vastuullisen toiminnan perustana.

Johtajien ja esihenkilöiden vastuulla on, että eettiset ohjeet saatetaan henkilöstön tietoon ja varmistua siitä, että periaatteita noudatetaan päivittäisessä työssä. Jokaisella on oikeus ja velvollisuus puuttua eettisten ohjeiden vastaiseen toimintaan.

7. OHJEEN VOIMAANTULO

Tämä ohje tulee voimaan 1.7.2019 alkaen. Tämä ohje kumoaa aikaisemmin voimassa olleen Sisäisen valvonnan ohjeen, joka oli hyväksytty kaupunginhallituksessa 5.7.2010. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan periaatteet on määritelty valtuuston hyväksymässä 1.6.2017 voimaan tulleen hallintosäännön luvussa 10 sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Kaupunginhallitus valtuuttaa kaupunginjohtajan hyväksymään sellaiset vähäiset korjaukset ohjeeseen, jotka ovat tarpeellisia ohjeen ajan tasalla pitämiseksi. Ohje tuodaan kaupunginhallituksen käsittelyyn, kun kaupungin toiminnassa tapahtuu sellaisia rakenteellisia muutoksia, jotka edellyttävät ohjeen päivittämistä.

Kaupunginjohtajan 17.1.2024 viranhaltijapäätöksessä tekemät korjaukset astuvat voimaan 1.2.2024. Kappale 6.3 toimintaohje väärinkäytösepäilytilanteessa on päivitetty ilmoittajansuojelulain mukaisen ilmoituskanavan käyttöönoton myötä. Muita pienimuotoisempia päivityksiä on tehty kappaleisiin 2.1, 3.1, 4.4, 6.1 ja 6.5. Sisäisen valvonnan kohteet ja menettelytavat on päivitetty kappaleiden 5.2 Henkilöstöpalvelut, 5.3 Taloushallinto, 5.5 Hankinnat, 5.7 Sopimukset ja niiden hallinnointi, 5.8 Projektitoiminta ja 5.10 Viestintä osalta. Liitteeseen 1 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan itsearviointimalli / kyselylomake on lisätty täydentäviä kysymyksiä ja liitettä 2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelman mallipohja on korjattu liikelaitoksen siirryttyä hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen.

Kaupunginjohtajan 18.3.2026 viranhaltijapäätöksellä on päivitetty liite 1 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan itsearviointimalli / kyselylomake. Päivitetty ohje astuu voimaan 1.4.2026.

LIITE 1: Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointimalli / kyselylomake

Kysely sisäisestä valvonnasta

Selonteko sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta

Tulosalue	Päiväys
Laatija	Vastaaja valitsee kysymykseen kyllä tai ei ja antaa tarvittaessa lisäselvityksen. Lisäselvitys annetaan aina, mikäli vastaus on ei. Erillisessä kysymyksessä seuraavalla välilehdellä vastataan avoimin kommenttein.
Kysely sisäisestä valvonnasta	Nykytila (kuvaus miten ohjaus- ja valvontajärjestelmä toimii)
Ohjausympäristö	
Tulosalueen rakenne, toimivalta ja vastuu on määritelty asianmukaisesti	
Toimintaa ohjaavat säännöt, määräykset, ohjeet ja päätökset ovat ajan tasalla	
Henkilöstö tuntee nämä vaatimukset	
Ilmapiiri kannustaa keskusteluun sekä kehittämis- ja epäkohtien esille tuomiseen	
Koulutamme henkilöstöä säännöllisesti lainsäädännöstä, määräyksistä ja säännöistä, ja henkilöstömme noudattaa niitä huolellisesti	
Henkilöstön vastualueet on määritelty	
Henkilöstöllä on tehtävien edellyttämä osaaminen	
Henkilöstö hoitaa toimen- ja tehtäväkuvansa mukaiset tehtävät ja niihin liittyvät sisäisen valvonnan toimenpiteet	
Rekrytointi on suunnitelmallista	
Työhyvinvoinnista huolehditaan	
Työturvallisuudesta huolehditaan	
Riskien arviointi	
Tulosalueen toiminnalliset tavoitteet on määritelty riittävän selkeästi, jotta tavoitteisiin liittyvät riskit voidaan tunnistaa ja arvioida	
Tavoitteet ovat arvioitavissa ja mitattavissa, ja niiden lukumäärä on rajattu	
Riskienhallinnan osaaminen on riittävä	
Tulosalueen riskien arviointi on selkeästi organisoitu ja tehtävät määritelty	
Riskienkartoitus ja analysointi on tehty ja se on ajan tasalla	
Merkittävimmille riskeille on päätetty riskienhallintatoimenpiteet	
Riskienhallinnan raportointi on säännöllistä ja vastuutettu	
Tulosalueen toimintaan liittyvät olennaiset väärinkäytösriskit on tunnistettu ja arvioitu sekä riittävät käytännön toimet väärinkäytösriskien hallitsemiseksi on suoritettu	
Tulosalue arvioi olennaiset toimintaympäristön muutokset	
Valvontatoimenpiteet	
Tulosalueella kehitetään valvontatoimenpiteitä, jotka auttavat hallitsemaan tavoitteiden saavuttamista uhkaavia riskejä ja saattamaan ne hyväksyttävälle tasolle	
Tehtävät on eriytetty asianmukaisesti	
Tietojärjestelmissä on työtehtävien mukaiset ja tehtävien eriyttämisen vaatimat pääsyn- ja käyttöhallinnan valvontatoimenpiteet	
Toiminnassa noudatetaan huolellisesti tietosuojaa ja tietoturvaa koskevaa sääntelyä ja ohjeita	
Johto noudattaa hyväksytyjä periaatteita ja osoittaa hyvää esimerkkiä	
Poikkeamiin puututaan johdonmukaisesti ja oikea-aikaisesti	
Sisäisen valvonnan koulutus ja kehittäminen	
Henkilöstömme tietää, mitä sisäisellä valvonnalla ja riskienhallinnalla tarkoitetaan	
Uudet työntekijät perehdytetään tulosalueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytäntöihin	
Tiedossamme on, miten hyvin sisäinen valvonta tulosalueellamme toimii, ja miten sitä on tarpeellista kehittää	
Tieto ja viestintä	
Tulosalueen toiminnan taloudesta ja tuloksellisuudesta on käytettävissä oikeat ja riittävät tiedot	
Tulosalue viestii tietoa sisäisesti ja henkilöstön näkemykset saadaan johdon käyttöön	
Häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin on luotu nopeat ja selkeät sisäiset sekä ulkoiset tiedonkulkukanavat	
Tiedotus kuntalaisille tapahtuu asianmukaisesti	

Hankinnat ja sopimukset	
Tulosalueen hankintatoiminta on ennakoitua ja sopimusten päättymiseen on varauduttu ennalta	
Kaikista tulosalueen sopimuksista on saatavilla tietoa helposti ja henkilöstöllä on riittävä tieto sopimusten käytön toteumasta	
Sopimuksilla on aina vastuuhenkilö, joka valvoo sopimustoimintaa käytännössä	
Tulosalueella on sujuva toimintatapa määrärahojen ja investointien toteutumisen ohjaukseen ja seurantaan niin toiminnallisesta kuin taloudellisesta näkökulmasta	
Seurantatoimenpiteet	
Tulosalueella on säännöllistä ja oikea-aikaista sekä riskeihin perustuvaa arviointia, jonka avulla voidaan varmistua siitä, että sovellettavat sisäisen valvonnan menettelyt ovat ajan tasalla ja toimivat suunnitelmallisesti	
Sisäisen ja ulkoisen tarkastuksen, riskienhallinnan, laillisuusvalvonnan ym. havainnot käsitellään ja niiden perusteella ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin	
Sisäisen valvonnan tila arvioidaan säännöllisesti ja järjestelmällisesti. Arviointien tulokset johtavat kehittämistoimiin	

Erilliskysymykset

Kysymys
Kuvaus tulosalueen olennaisten toimintojen pääasiallisista valvontatoimenpiteistä (esim. työtehtävien eriyttäminen, käyttöoikeuksien rajaaminen, hyväksymiskontrollit, pistokoetarkastukset, täsmätykset ym. varmistukset)
Millaisia puutteita, epäkohtia tms. sisäisessä valvonnassa on havaittu kuluneella tilikaudella 202X?
Selvitys siitä, millaisia kehittämistoimenpiteitä on toteutettu sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan tilikauden 202X aikana perustuen edellisen vuoden itsearviointiin yhteydessä havaittuihin puutteisiin ja esitettyihin kehittämistoimiin?
Mitkä ovat itsearviointiin perustuen tulosalueenne sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat merkittävimmät kehitystarpeet ja toimenpiteet?

Termit

Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta on organisaation hallituksen, johdon ja muun henkilöstön toteuttama prosessi, jonka tarkoituksena on antaa kohtuullinen varmuus niiden tavoitteiden saavuttamisesta, jotka liittyvät toimintoihin, raportointiin ja vaatimustenmukaisuuteen. "Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulee kattaa kaikki Seinäjoen kaupungin toiminnot - sekä oma toiminta, että toiminta, josta Seinäjoen kaupunki vastaa lainsäädännön, omistuksen, sopimusten, ohjaus- ja valvontavastuun tai muiden velvoitteiden nojalla.

Väärinkäytös

Kaikki laittomat toimet, kuten petos, salailu tai luottamuksen rikkominen silloinkin, kun niihin ei liity väkivallalla uhkaamista tai voimakeinojen käyttöä. Henkilöt ja organisaatiot syyllistyvät väärinkäytöksiin saadakseen rahaa, omaisuutta tai palveluja, välttääkseen maksuja tai palvelujen menetystä tai varmistaakseen henkilökohtaisia tai liiketoiminnallisia etuja.

Johdon velvollisuutena on toteuttaa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi.

Riski

Riski on tavoitteen saavuttamista uhkaava epävarmuustekijä.

Riskienhallinta

Riskienhallinnan tarkoituksena on tunnistaa organisaatioon vaikuttavia potentiaalisia tapahtumia ja pitää riskit riskinottohalukkuuden rajoissa, jotta voidaan olla kohtuullisen varmoja organisaation tavoitteiden toteutumisesta. Riskienhallinta parantaa suorituskykyä ja tukee tavoitteiden saavuttamista.

Riskienhallintaprosessi on osa kaikkia toimintoja ja päätöksentekoa. Riskienhallintaprosessi varmistaa, että muutokset toimintaympäristössä pystytään ottamaan huomioon mahdollisuuksien mukaan jo ennakkoiden. Riskienhallinnasta päätettäessä johto ottaa kantaa siihen, miten suuria riskejä ollaan valmiita ottamaan ja miten suuria menetyksiä organisaatio pystyy kestävään.

Valvontatoimenpiteet

Valvontatoimenpiteet ovat politiikoissa ja ohjeissa määriteltyjä toimia, joilla varmistetaan, että johdon määräykset tavoitteiden saavuttamista uhkaavien riskien hallitsemiseksi toteutetaan. Valvontatoimenpiteitä toteutetaan organisaation kaikilla tasoilla, toimintaprosessien eri vaiheissa ja järjestelmäympäristöissä. Ne voivat olla luonteeltaan ennaltaehkäiseviä tai tunnistavia. Ne voivat rakentua erilaisista automaattisista ja manuaalisista valvontatoimenpiteistä, kuten esimerkiksi käyttöoikeuksista, hyväksymisistä, varmistuksista, täsmäytyksistä ja toiminnan tuloksellisuuden arvioinneista. Tehtävien eriyttäminen on tyypillinen tapa toteuttaa valvontatoimenpiteitä. Mikäli tehtävien eriyttäminen ei ole käytännössä mahdollista, johto kehittää korvaavia valvontatoimenpiteitä.

LIITE 2: Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelman mallipohja

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelmassa kuvataan toimialan toimintaympäristö, riskienhallintaprosessin vastuut ja käytännön toteutus sekä määritellään riskienhallintatoimenpiteet. Otsikoidaan toimialan nimellä. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintasuunnitelma koskee taloussuunnitelmakautta 20xx - 20xx.

Lisää toimialan nimi ja taloussuunnitelmakausi...

1. Toimintaympäristö

Tässä luvussa kuvataan toimialan toimintaympäristö sekä tekijät, jotka vaikuttavat riskienhallintaprosessin toteuttamiseen.

Mitkä asiat säätelevät toimialan toimintaa tai mihin sen toiminta perustuu (esim. lainsäädäntö, viranomaismääräykset, sopimukset)

Lisää teksti tähän...

Toimialan tehtävät ja merkittävimmät tavoitteet

Lisää teksti tähän...

Keskeiset toimialan tavoitteisiin vaikuttavat tekijät ja kehityssuunnat

Lisää teksti tähän...

Mitä toimiala tarvitsee, jotta se voi saavuttaa tavoitteensa (keskeiset vaatimukset onnistumiselle)

Lisää teksti tähän...

Kuinka toimintaympäristön arvioidaan muuttuvan taloussuunnittelukaudella

Lisää teksti tähän...

2. Riskienhallintaprosessi

Luvussa kuvataan, kuinka riskienhallintaprosessi käytännössä toteutetaan.

Riskienhallinnan tavoitteet

Lisää teksti tähän...

Riskienhallintaprosessiin osallistuvat tahot ja prosessin vuosittainen aikataulutus

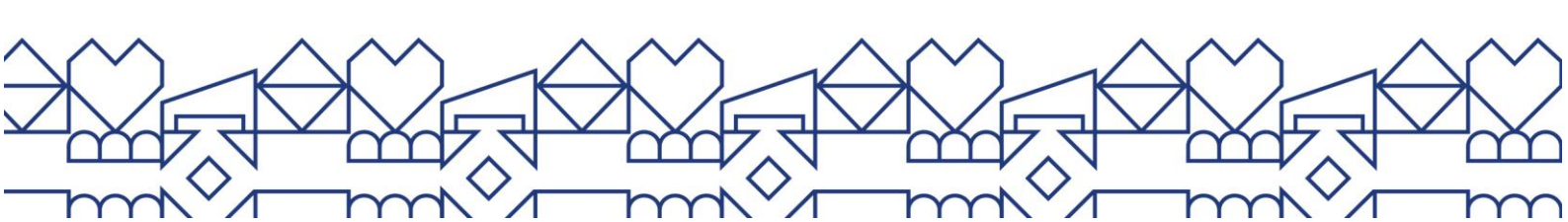
Lisää teksti tähän...

Vastuut riskienhallintaprosessista ja sen toteuttamisesta, riskien seurannasta ja raportoinnista

Lisää teksti tähän...

3. Riskienhallintatoimenpiteet

Luvussa kuvataan, kuinka menetellään löydettyjen merkittävien riskien / mahdollisuuksien suhteen.

Miten riskienhallintatoimenpiteet dokumentoidaan, miten niitä seurataan ja miten niistä raportoidaan

Lisää teksti tähän...

